ХҒТАР 14.15.07

Қ.Қ. Шалғынбаева[1], А.М. Қажғалиева[1], Ә.С. Нұржанова[2]
[1]Л.Н.Гумилев ат. Еуразия ұлттық университеті, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
[2]С.Сейфуллин ат. Қазақ агротехникалық университеті, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
(E-mail: Shalginbaeva_kk@mail.ru, Azhar-36@mail.ru, nursar_66@mail.ru)

Студенттердің ЖОО-на бейімделуі ғылыми зерттеу нысаны ретінде

Аннотация. Мақалада авторлар ЖОО-да оқитын қазақ диаспорасы болып табылатын шетелдік студенттерге білім беру барысында туындайтын мәселелер туралы сөз қозғайды. Қазақ диаспорасы болып табылатын шетелдік студенттерге тілдерді, оның ішінде, орыс тілін шет тілі ретінде оқыту мәселесі ғана емес, қазақ тілін қатынас және оқу-танымдық әрекет құралы ретінде игерту туралы мәселелер қарастырылады. Қазақ диаспорасы болып табылатын шетелдік студенттерге алғашқы кезеңде университетте оқу үдерісіне бейімделудің өзіндік қиындықтары болады. Авторлардың ойынша, осы кедергілерді болдырмау үшін қазақ диаспорасы өкілдері болып табылатын шетелдік студенттердің коммуникативтік ерекшеліктері қазіргі білім беру жүйесінде ескерілу қажет, алайда бұл іс жүзінде мүлдем жоқ. Себебі, қазақ диаспорасы өкілдері болып табылатын шетелдік студенттер жалпы мемлекеттік ЖОО білім беру бағдарламасы бойынша білім алуда.

Түйін сөздер: бейімделу, коммуникативтік бейімделу, диаспора, студенттер, қазақ диаспора өкілдері.

DOI: https://doi org/10.32523/2616-6895-2019-126-1-122-129

Кіріспе. Қазақстан Республикасы Тәуелсіздік алғаннан кейін өзінің диаспоралық саясатын жүзеге асыруды бастады.

Осыдан 26 жыл бұрын, 1992 жылы 29 қыркүйекте (барлық қазақ диаспорасы үшін тарихи күн) Бүкіләлем Қазақтарының I Құрылтайының ашылу салтанаты болды. Дәл осы Құрылтайда еліміздің Президенті
Н.Ә. Назарбаев әлемде қырықтан аса елде өмір сүріп жатқан қазақтарды өздерінің тарихи Отаны – Қазақстанға оралуға шақырды.

Қазақ диаспорасы өкілдері қазақ халқының құрамдас бөлігі болып табылады, олар тағдыр тәлкегімен түрлі жағдайда туған жерінен жыраққа кетсе де, өз ана тілі мен салт-дәстүрін ешқашан естен шығарған емес. Жат елдің жағдайына икемделіп, тілі мен салт-дәстүрлерін, мәдениеті мен жөн-жоралғысын үйренді. Алайда өз ана тілі мен ата дәстүрінен қол үзбеді. Кез келген басқа тілдік ортадағы диаспора сол елдің мәдениетімен біртіндеп үйлесім табады. Әсіресе, бұл жастарға байланысты, себебі олар жан-жақты болып келеді.

2011 жылғы Қазақстан Республикасының «Халықтың көші-қон туралы» жаңа Заңында алғаш рет «Білім алу мақсатында көшіп келу» деген тарау қазақ диаспорасы үшін арнайы енгізіліп, бекітілді.

Қазақстан Республикасының Президенті, Бүкіәлем қазақтары Ассоциациясының төрағасы, Н.Ә. Назарбаев Бүкіләлем Қазақтарының IV Құрылтайында сөйлеген сөзінде: «Әлемнің әртүрлі елдерінде өмір сүріп жатқан қазақ жастарының Қазақстанға келіп сапалы білім алуы үшін біз барлық жағдайды жасаймыз,»- деп делегаттар алдында өз ұстанымын білдірді [1]. Содан бері Қазақстан Республикасында ЖОО мемлекеттік тапсырыс негізінде бөлінетін білім гранттарының 2%-ы ҚР азаматы емес, қазақ диаспорасы өкілдеріне бөлінуде.

Қазақ диаспорасы өкілдері болып табылатын шетелдік студенттерді шет елдер үшін болашақ маман етіп даярлау – қазақстандық жоғары мектептің халықаралық білім беру

нарығы қызметінің бәсекеге қабілеттілігінің көрінісі. Сондықтан қазақ диаспорасы өкілі болып табылатын шетелдік студенттерді оқыту – жаңа білімді игеру дайындығын қалыптастыру, алған білімі мен дағдысын, қабілетін нақты бір оқу мәселелерін шешуге, сонымен қатар оқыған пәндердің мазмұнын меңгеруге бағдарлануы қажет.

Жоғары оқу орнына түскен шетелдік қазақ жастары көптеген қиындықтарға кездесіп жатады. Соның ішінде қазіргі кирилл графикасына негізделген қазақ жазуын білмеуін, орыс тілін меңгермегендігін атап көрсетуге болады. Осы қиындықтар бірінші курс студенттерінің орыс тілін шет тілі ретінде оқу барысында кездесіп қоймайды, сонымен қатар қазақ тілінде оқытылатын пәндерді игеруде де орын алады. Бұл – осы әлеуметтік топқа жататын студент қауымының коммуникативтік бейімделу мәселесінінің өзектілігін айқындайды.

ЖОО-дағы тәжірибе көрсеткендей, қазақ диаспорасы өкілі болып табылатын шетелдік студенттердің барлығы бірдей оқу үдерісіне тез бейімделе алмайды. Бұның себебін, біздің ойымызша, біріншіден, жаңа материалдарды жеңіл игеріп, кәсіби жағынан өсуде іштей дайындық жасау қабілеттерінің төмендігімен байланыстырып қарауымызға болады. Екіншіден, қазіргі білім беру жүйесінде қазақ диаспорасы өкілдері болып табылатын шетелдік студенттердің коммуникативтік ерекшеліктері ескерілмеген десек те болады.

Қазақ диаспорасы болып табылатын шетелдік студенттерге алғашқы кезеңде университет оқу үдерісіне бейімделудің өзіндік қиындықтары болады. Оларды болдырмау үшін қазақ диаспорасы өкілдері болып табылатын шетелдік студенттердің коммуникативтік ерекшеліктері қазіргі білім беру жүйесінде ескерілу қажет, алайда бұл іс жүзінде мүлдем жоқ. Себебі, қазақ диаспорасы өкілдері болып табылатын шетелдік студенттер ЖОО-нда жалпы мемлекеттік білім беру бағдарламасымен оқытылады, мұның аталмыш студенттер үшін кемшін тұстары да бар. Мәселен, оқуды одан әрі жалғастыруға қызығушылығының азаю және т.б.

Қазақ диаспорасы өкілдері болып табылатын шетелдік студенттердің коммуникативтік бейімделуі – түрлі ақпараттармен жұмыс істеуде, басқа адамдармен қарым-қатынас жасау барысында, өз білімін көрсетуде, коммуникативтік жағдаяттарда көрініс табады. Міне, сондықтан ЖОО-ның білім бағдарламасында қазақ диаспорасы өкілі саналатын шетелдік студенттердің коммуникативтік бейімделуіне қатысты мәселелерді талдап, жетілдіру, педагогикалық шарттар кешенін жасау секілді т.б. мәселелер қажетті болып саналады. Осы мәселеге байланысты М.Ю. Маркованың сөздерін келтіруге болады: «Білім, оның ішінде ЖОО-да алған білім адамның әлеуметтік ортаға шынайы бейімделуі» [2].

Коммуникативтік бейімделу дегеніміз – бейімделу үдерісінің нәтижесі, студент қысқа уақыт ішінде сыртқы немесе ішкі кедергілерсіз өзінің оқуын әлеуметтік маңызды түрде табысты жүзеге асырады, өзінің негізгі әлеуметтік қажеттіліктерін қанағаттандырады, қолайлы эмоционалды жай-күй жағдайында білім ортасынан өз орнын айқындау үшін сенімді қадам жасайды. Сонымен қатар, біз қазақ диаспорасы өкілі саналатын шетелдік студенттердің коммуникативтік бейімделуін кәсіби бейімделудің іргетасы болып табылады деп санаймыз.

Негізгі бөлім. Бейімделу термині педагогикада – «тұлғалардың оқу мен тәрбие үдерісінде өзара әрекеттері және білікті педагогикалық көмек арқылы жеткіншектердің тұлғалық ерекшеліктері мен мүмкіндіктерін терең зерделей отырып, әлеуметтік мінез-құлық нормаларын үйрету мен өзін-өзі дамытуға дайындығын қалыптастыру» дегенді білдіреді [3].

Бейімделу үдерісінің жемісті жүзеге асырылуы студенттің академиялық үлгерімі деңгейіне, өзбетінше дайындыққа бөлінген уақытын дұрыс пайдалануына, ЖОО жағдайында психологиялық қолайлылыққа қол жеткізуіне тікелей байланысты болмақ. Осы ұғымды ЖОО ортасына қатысты айтқанда, А.В.Петровскийдің пікіріне сүйенуге болады:

«Студенттердің әлеуметтік бейімделуі – жастардың студенттік өмірдің нормаларын игеруі, тұлғааралық қатынас жүйесіне енуі, студент мәртебесі мен оның рөлін меңгеруі» [4].

Біздің зерттеуімізде тұлғаның бейімделу мәселесі қазақ диаспорасы өкілдері болып табылатын шетелдік студенттер мысалында зерттелуде. Қазақ диаспорасы өкілдері болып табылатын шетелдік студенттердің бейімделуі әртүрлі болады, олардың кейбірулері жаңа өмір жағдайларына тез үйренеді, ал кейбіреулері үйрене алмай өз еліне қайта кетеді. Студенттердің жаңа тәртіпке икемделуі қажет (жатақхана, университет), ал жаңа ортаның өзінің бұрыннан қалыптасқан мәдени құндылықтары мен жүріс-тұрыс үлгілері бар. Сондай-ақ, қазақ диаспорасы өкілдері болып табылатын шетелдік студенттердің білім жүйесінде, құжаттар рәсімдеу, өмірдің басқа иірімдері мен тұлғааралық қатынастарда, тіл құзырындағы кедергілер сияқты айырмашылықтары болады (қазақ тілі мен орыс тілінде жазбаша сауатты дағдыларының болмауы және т.б.).

Ғылыми әдебиеттерде ғалымдар бейімделудің бірнеше түрін қарастырады: кері бейімделу, белсенді және белсенді емес бейімделу. Кері бейімделу адамның мақсаты мен міндетінің айқын еместігінен және ортамен қатынас шеңберінің тарылуынан, жаңа әлеуметтік ортаның құндылықтары мен нормаларынан бас тартқандығынан, кей жағдайда қарсы әрекеттерінен болады.

Н.М. Голубеваның пайымдауынша, «Егер жеке тұлға бейімделу қиындықтарын жеңе алмаса, оның тұлғалық қасиетінің дамуы тежеледі, ортада өзін-өзі көрсете алмайды, өзіне деген сенімін жоғалтады. Қоғамда жоғары, орташа және төмен деңгейде бейімделетін тұлғалар бар. Бейімделу деңгейі оқу, тәрбие, өмір салты жағдайына орай артады немесе төмендейді. Әдетте, адамның бір немесе бірнеше түйсігі жетекші болады да, қалғандары әлсіз келеді, бірақ тұлғалық дамудың толыққанды ілгерілеуіне өз септігін тигізеді. Алайда, белгілі әлеуметтік және биологиялық факторларға қарай бір немесе бірнеше түйсіктің басымдығы оның бұзылысына дейін жеткізіп, қалған түйсіктердің семіп қалуына әкеледі» [5].

Белсенді емес бейімделу дегеніміз, жеке тұлға нормалар мен құндылықтарды қағида бойынша қабылдайды, бейімделуде тұлға «Мен бәрі сияқтымын» деген пікірде болады және бірдеңе өзгертуге қолынан келе тұра, еш тырыспайды. Белсенді емес бейімделу жай мақсаттар болғанда, еңбек ортасына не білім ортасына қатысты емес әрекеттер барысында көрінеді. Алайда кері бейімделуге қарағанда, қатынас ортасы мен шешілетін мәселелері ауқымы кеңірек. Белсенді бейімделу бәрінен бұрын табысты әлеуметтенуге ықпал етеді. Тұлға жаңа әлеуметтік ортаның құндылықтары мен шараларын қабылдап қана қоймайды, солардың негізінде өз қызметін жасап, адамдармен қарам-қатынас орнатады. Мұндай адамдардың мақсаттары айқын, жаңалықтарға жаны жақын келеді. Ең басты мақсаты - жаңа ортада өзін-өзі көрсетуі. Белсенді бейімделгіш адамдардың тіл табыса алатын ортасының, қызығушылығының ауқымы өте кең болады. Оның бойындағы белсенді бейімделу қасиеті оның айналасындағылармен қарым-қатынасының үйлесімділік табуына, тіпті өз-өзімен іштей үндесуіне жеткізеді [6].

Зерттеу талдамалары көрсеткендей, «бейімделудің барлық анықталған объективті факторлары - кеңістік жасау, қолжетімді орта, ақпараттану, ЖОО арнайы жабдықтау; субъективті – тұлғалық ерекшеліктер, коммуникативтік құзырлылық, студенттердің бейімделушілік тетіктері. Ең жылдам нәтиже беретін екінші топтың факторлары болып табылады [7].

Қорытынды. С.Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық университеті базасында қазақ диаспорасы өкілдері болып табылатын шетелдік студенттердің коммуникативтік бейімделуін анықтау мақсатында 1 семестр соңында 1 курс студенттеріне зерттеу жүргізілді.

Аталмыш студенттердің ЖОО бейімделу үдерісін зерттеу барысында біз мынадай факторларға көз жеткіздік: қазақ диаспорасы өкілдері болып табылатын студенттердің

ауызбіршілік деңгейі, тұлғааралық перцепция, білім алушылардың өзара әрекетке дайындығы. Жүргізілген сауалнама қорытындысы көрсеткендей, қазақ диаспорасы өкілдері болып табылатын шетелдік студенттерге ЖОО білім алу қиын, себебі олардың (3%) климатқа үйрене алмайды, қаржылық қиындығы барлар - (8%), орыс тілін айтпағанда (ауызша сөйлеу деңгейінің төмендігі мен жазу тәжірибесінің жоқтығы) қазақ тілінде тәжірибесі төмендігі - (95%), қазақ тілінде оқулықтар оқу мен өзіндік жұмыстарды орындауда қиналатындар - (90%), дәріс жазуға қиналатындар - (95%), практикалық сабақта (95%) және емтиханда жауап беруге қиналатындар - (90%). Университеттен тыс жерлерде - 76% студент орысша сөйлеу дағдысының жоқтығынан өздерін қолайсыз жағдайда сезінеді.

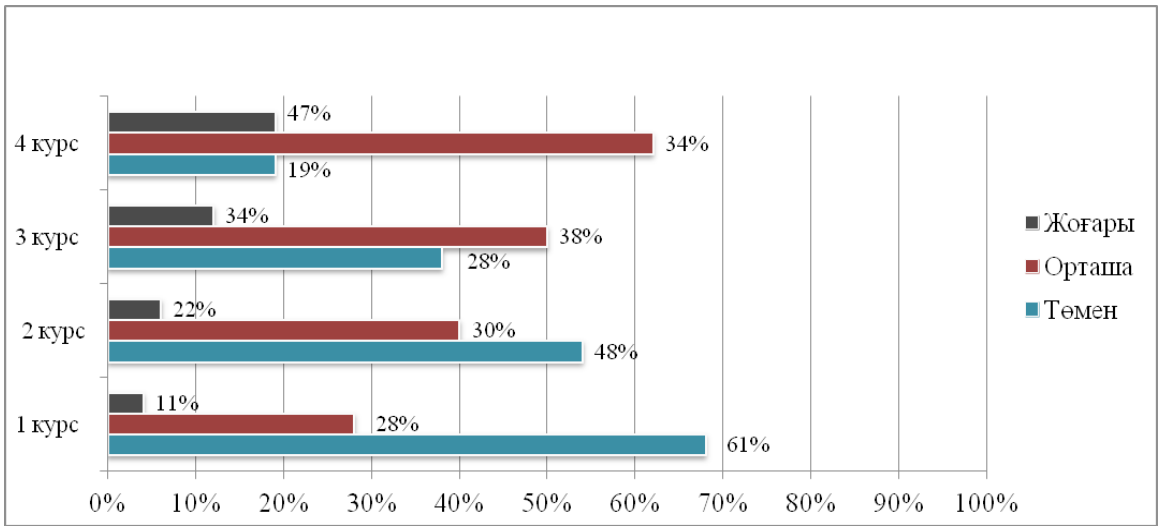


1 сурет. Қазақ диаспорасы өкілдері болып табылатын шетелдік студенттердің ЖОО коммуникативтік бейімделу қиыншылықтарының себептері

Осы бақылау мәліметтері негізінде қазақ диаспорасы өкілдері болып табылатын шетелдік студенттердің коммуникативтік бейімделу мәселесіне қатысты қиындықтары бар екені белгілі болып отыр.

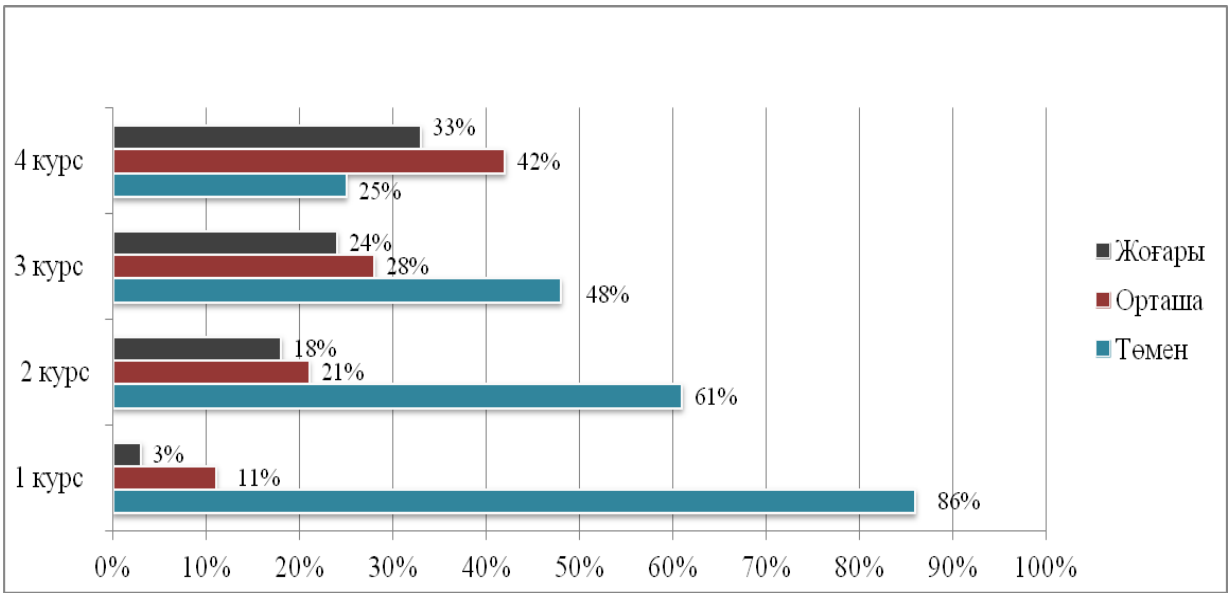
С. В. Сергеева, О.А. Воскрекасенколардың пікірінше, «бейімделу үдерісі ЖОО-да оқудың барлық кезеңіне созылады, алайда тұлғалық бейімделу қасиетінің дамуы мен мінез-құлық тәсілдері үшін ерекше сезімтал болатын кезең ЖОО-да оқудың алғашқы кезеңі болып табылады» [8] . Сондықтан қазақ диаспорасы өкілдері болып табылатын шетелдік студенттердің коммуникативтік бейімделуін анықтау мақсатында I курс студенттерімен (16 студент) қатар, II-IY курс (43 студент) студенттеріне де зерттеу жүргізілді. Студенттермен жүргізілген тереңдетілген сұхбат (Exploratory Research), сауалнамалар, тестілеу нәтижесінде, болашақ кәсіби қызметін жүзеге асыруда қазақ тілі маңызды рөл атқарады және оны меңгеру қажет деп I курс - 80,2%, II курс – 93,0%, III курс – 100%, IY курс -100% жауап берді.

Сонымен қатар, қазақ диаспорасы өкілдері болып табылатын шетелдік студенттердің қазақ тілінде ауызша және жазбаша сауатын анықтау мақсатында жүргізілген бақылау нәтижесінде төмендегідей қорытынды жасадық: I курс студенттерінің ауызша сауатының жоғары деңгейі 11% аспайды, II курс студенттерінде 22% болып, III курста 34% деңгейіне жетсе, IY курс студенттерінде 47% дамығанын анықтадық.



2 сурет. Қазақ диаспорасы өкілдері болып табылатын шетелдік студенттердің ауызша білім деңгейі

I курс студенттерінің жазбаша сауаттылығының жоғары деңгейі 3%, II курс студенттерінде - 18%, III курс – 24% және IY курс студенттерінде -33%.



3 сурет. Қазақ диаспорасы өкілдері болып табылатын шетелдік студенттердің жазбаша сауаттылығының деңгейі

Осы мәліметтерге сүйене отырып, қазақ диаспорасы өкілдері болып табылатын шетелдік студенттердің нормативтік база мазмұнының теориялық білімін жеткілікті

мөлшерде игермеген. Барлық топтарда қазақ диаспорасы өкілдері болып табылатын шетелдік студенттердің басым бөлігінің коммуникативтік бейімделуі жеткілікті деңгейде болмағандығын көрсетті. Алынған мәліметтер барлық топтарда аталмыш студенттердің коммуникативтік бейімделуінің жеткіліксіз деңгейде екенін көрсетті. Осылайша, сауалнама нәтижесінде қазақ диаспорасы өкілдері болып табылатын шетелдік студенттердің, әсіресе бірінші курс студенттерінің оқу үдерісіне бейімделуінің ерекшеліктері анықталды.

Сонымен қатар, аталмыш студенттердің ЖОО бейімделу барысында кездесетін қиындықтарды жеңу жолдары туралы пікірлері қазақ диаспорасы өкілдері болып табылатын шетелдік студенттердің коммуникативтік бейімделуіне педагогикалық қолдау жүйесін құру мен ұйымдастыруға септігін тигізбек.

Әдебиеттер тізімі

1. Дүниежүзі қазақтары қауымдастығы Президиумының Төрағасы, Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың төртінші Бүкіләлемдік қазақтар Құрылтайының ашылуындағы баяндамасынан. 2011 жылғы 25-27 мамыр.
2. Маркова О.Ю. Коммуникативное пространство вуза: субъекты, роли, отношения. Сборник статей. Под ред. С.И. Дудника. Санкт-Петербург: Санкт-Петербургское философское общество, 2004. - С.345.
3.Педагогический словарь. В 2-х т., т.1. – М.: Изд. Академии пед. наук, 1960. - С.24.
4. Общая псих.: учеб.для студ. Пед. инст./Под ред. Петровского. 3 – изд., перераб. и доп. – Просвещение, 1986. - С.464.
5. Голубева Н.М. Адаптация студентов вуза к профессиональной деятельности: автореф. дис.канд.пед.наук. Н.Новгород, 2004.- С.30.
6. Слободчиков И.М. Переживание одиночества в контексте проблем психологической адаптации студентов психолого-педагогических вузов, Психологическая наука и образование, 2005, №4. - С.73.
7. Терюшкова Ю.Ю. Тренинг коммуникативной компетентности как средство содействия адаптации первокурсников, 2017. http://www.nbpublish.com/library_read_article.php?id=19806
8. Сергеева С. В., Воскрекасенко О. А. Основные направления педагогического сопровождения адаптации студентов-первокурсников к образовательному процессу вуза // Известия вузов. Поволжский регион. Гуманитарные науки. — 2008. — № 3. - С.13.

K.K.Shalginbaeva[1], A.M.Kazhgaliyeva[1], A.S.Nurzhanova[2]
[1]L.N. Gumilyov Eurasian National University, Nur-Sultan, Kazakhstan
[2]S.Seifullin Kazakh Agro Technical University, Nur-Sultan, Kazakhstan

Adaptation of students to University as a form of research

Abstract. In this article, the authors talk about emerging issues in the process of higher education for Kazakh diaspora students. According to the authors the emerging issues in educational process for international students of Kazakh Diaspora, related to learning of languages, not only including Russian, as a foreign language, but also the features of learning the Kazakh which serves as the tool of communication and cognitive and educational activities. Authors note that at the first stage, the international students of the Kazakh Diaspora have difficulties adapting to the educational process at the university. This is due to the lack of the educational system nowadays, which takes

into account the communicational abilities of the Kazakh Diaspora international students, that is why the learning of international students of the Kazakh diaspora occurs according to the state-wide educational programs.

Key words: adaptation, communicative adaptation, diaspora, students, representatives of the Kazakh diaspora.

К.К. Шалгынбаева[1], А.М.Кажгалиева[1], А.С.Нуржанова[2]
[1]*Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан*
[2]*Казахский агротехнический университет им. С.И.Сейфуллина, Нур-Султан, Казахстан*

Адаптация студентов к вузу как предмет научного исследования

Аннотация. В данной статье авторы рассматривают проблемы, возникающие при обучении в вузе иностранных студентов – представителей казахской диаспоры. По мнению авторов, проблемы касаются изучения языков, не только русского языка как иностранного, но и учебных дисциплин на казахском языке, который выступает и как средство коммуникации, и как средство учебно-познавательной деятельности. Как отмечают авторы, иностранным студентам - представителям казахской диаспоры на начальном этапе достаточно сложно адаптироваться к учебе в университете. Объясняется это тем, что в настоящее время система образования, учитывающая коммуникативные особенности иностранных студентов – представителей казахской диаспоры, практически отсутствует, обучение иностранных студентов – представителей казахской диаспоры идет по общегосударственным вузовским программам.

Ключевые слова: адаптация, коммуникативная адаптация, диаспора, студенты, представители казахской диаспоры.

References

1.Duniyezhuzi kazaktary kauymdastygy Prezidiumynyn Toragasy, Kazakstan Respublikasynyn Prezidentí Nursultan Nazarbayevtyn tortinshi Bukialemdík kazaktar Kuryltaiynyn ashyluyndagy bayandama. [From the report of the Chairman of the Presidium of the World Association of Kazakhs, President of the Republic of Kazakhstan Nursultan Nazarbayev in the opening ceremony of the fourth World Kurultay of the Kazakhs]. May 25-27, 2011.

2. Markova O.Yu. Kommunikativnoye prostranstvo vuza: subyekty, roli, otnosheniya. Sbornik statey [Communicative space of the university: subjects, roles, relationships.Digest of articles]. Pod red. S.I. Dudnik. Sankt-Peterburg: Sankt-Peterburgskoye filosofskoye obshchestvo. [Ed. S.I. Dudnik. St. Petersburg Philosophical Society]. (St. Petersburg, 2004, 345 p.).

3. Pedagogicheskiy slovar. [Pedagogical dictionary]. In 2 t., V. 1. Izd. Akademii ped. Nauk [Ed. Academy of ped. Sciences]. Moscow, 1960, p. 24

4. Obshchaya psikh .: ucheb.dlya stud. Ped. inst.[General psycho: textbook for stud.]/ Pod red. Petrovskiy. 3 - izd., Pererab. i dop. –Prosveshcheniye.[Ped inst. / ed. Petrovsky. 3 - ed., Revised and updated – Enlightenment]. 1986, p. 464.

5. Golubeva N.M. Adaptatsiya studentov vuza k professionalnoy deyatelnosti [Adaptation of high school students to professional activities], avtoref.dis.kand.ped.nauk. [abstract.of PhD of pedagogy].(N.Novgorod, 2004, 30 p.).

6. Clobodchikov I.M. Perezhivaniye odinochestva v kontekste problem psikhologicheskoy adaptatsii studentov psikhologo-pedagogicheskikh vuzov. [Experiencing loneliness in the context of the problems of psychological adaptation of students of psychological and pedagogical universities] Psikhologicheskaya nauka i obrazovaniye. [Psychological Science and Education], (4), 73 (2005).

7. Teryushkova Yu.Yu. Trening kommunikativnoy kompetentnosti kak sredstvo podderzhki adaptatsii pervokursnikov. [Communicative competence training as a means of facilitating the adaptation of freshmen],

2017 [Electronic resource] (Available at: http://www.nbpublish.com/library_read_article.php?id=19806).
8. Sergeyeva S. V., Voskrekasenko O. A. Osnovnyye napravleniya pedagogicheskogo soprovozhdeniya adaptatsii studentov-pervokursnikov k obrazovatelnomu protsessu vuza [The main directions of the pedagogical support of the adaptation of first-year students to the educational process of the university], Izvestiya vuzov. Povolzhskiy region. Gumanitarnyye nauki. [University news. Volga region. Humanitarian sciences], 2008, (3), p.13.

Авторлар туралы мәлімет:

Шалғынбаева Қ.Қ. - әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану каф.меңгерушісі, п.ғ.д., профессор, Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Янушкевич көш. 6, Нұр-Сұлтан, Қазақстан.

Қажғалиева А.М. - PhD докторанты, Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Янушкевич көш. 6, Нұр-Сұлтан, Қазақстан.

Нұржанова Ә.С. - филология ғылымдарының кандидаты, доцент, С.Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық университеті, Нұр-Сұлтан, Қазақстан.

Shalginbaeva K.K. – Doctor of Pedagogic Sciences, Professor, Head of the Department of Social Pedagogy and Self-Knowledge, L.N. Gumilyov Eurasian National University, Yanushkevich str. 6, Nur-Sultan, Kazakhstan.

Kazhgaliyeva A.M. – PhD Student, L.N. Gumilyov Eurasian National University, Yanushkevich str. 6, Nur-Sultan, Kazakhstan.

Nurzhanova A.S. - Candidate of philological sciences, associate professor, S.Seifullin Kazakh Agro Technical University, Nur-Sultan, Kazakhstan.